

A Waldorf-Óvodapedagógiai Program
Megvalósításának helyi sajátosságai

2011.szeptember 1.

Készítette:
Skripeczky Ilona

Tartalomjegyzék

I. Bevezető

II. A mi óvodaképünk

III. A mi gyermekképünk

IV. Óvodánk célja

V. Az óvodai nevelés általános feladata

- Egészséges életmód alakítása
- Érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása
- Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

VI. Az óvodai élet megszervezésének elvei (működési feltételei)

- Személyi feltételek
- A csoport folyamatos működésének feltételei
- Tárgyi feltételek

VII. Az óvodai élet megszervezése

Ritmusok

Az ünnepek ritmusa

A hét ritmusa

A nap ritmusa

Nyitvatartás, szünidők

VIII. Az óvoda kapcsolatai

A szülőkkel való kapcsolattartás rendszere

Partnerlista a pedagógiai munkát segítők részéről

IX. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

Munkajellegű tevékenységek

A játék

Vers, mese

Ének, zene, énekes játék

Rajzolás, mintázás, festés

Mozgás

A külsővilág tevékeny megismerése

Utánzás, mint a kisgyermek tanulásának legfőbb formája

X. Sajátos nevelési igényű gyerekekről

XI. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

XII. Az óvónő egyéb feladatai

1. Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés
2. A konferencia
3. Kapcsolattartás a szülőkkel
4. Tervezés és visszatekintés

XIII. Gyermek és ifjúságvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység

XIV. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

XV. Az érvényesség megjelölése

XVI. Legitimációs záradék

A pedagógiai program jogszabályi háttere:

- **A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény**
- **A kormány 363/2012. (XII.17.) kormányrendelete Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról**
- **20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról**
- **32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról**
- **2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról**
- **2011. évi CLXXIX. Törvény a nemzetiségek jogairól**
- **1997. évi XXXI. tv. a Gyermekek védelemről és gyámügyi igazgatásról**
- **Az 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról**
- **Az óvoda hatályos Alapító Okirata**
- **Nevelőtestület**

Az intézmény hivatalos neve:

KISEMBER WALDORF ÓVODA

Cím: 1124. Budapest Mártonhegyi út. 65.

Az óvoda fenntartója:

Kisember Waldorf közhasznú Egyesület

Címe: 1022. Bp. Alvinci utca 52.

Az óvoda programja a Waldorf Óvodai Programra épül, s annak helyi sajátosságait tartalmazza.

A programot az óvoda vezetője készíti, az Óvónői Kollégium elfogadja.

I.Bevezető

A XII. kerületben, jól megközelíthető helyen béreljük épületünket. Az épület maga egy múlt század elején épült villa, mely belső elosztásával tágas teret biztosít kisgyermekünknek. A kerti játékok mellett sok, növények által rejtett zugocska kínálja magát a gyerekek játékához. Óvodánk 2005 őszén kezdte meg működését, és a Kisember Waldorf Közhasznú Egyesület fenntartásával működik, melynek tagjai a mindenkori szülőiközösség.

A szülők mind anyagi, mind morális, mind napi jelenlétükkel stabil háttért biztosítanak az örömteli óvodai életünkhöz. Részt vesznek havi rendszerességgel szülői estjeinken, számukra is nyitott ünnepeinken (Évkezdő nap, Márton nap, adventi reggeli közös ének, adventi-spiráljárás, pünkösdi családi kirándulás, nyárünnep), egyéni pedagógiai beszélgetésekben, az adventi bazárra való készülődésben, épületszépítésben, fejlesztésben, és napi rendszerességgel takarítják az óvoda épületét.

A Waldorf óvodában az a törekvésünk, hogy az óvónő oltalmazó és óvatosan irányító közreműködésével oldott, befogadó, jókedvű légkörben kialakuljon egy igazi és jó szociális rend, melyben minden kicsinek képességei, életkora és beállítottsága szerint megfelelő hely és tér jut. Szeretnénk mindig az adott gyermekcsoporthoz és az egyes gyermekhez alkalmazkodni, illetve megteremteni a feltételeket egy olyan együttélési formához, melyben minden gyermek megkapja azt, amire szüksége van az egészséges fejlődéshez, kiteljesedéshez. Az óvodai élet innovatív, de mégis hagyományörző sajátossága a pedagógusok egyéni fejlődéséből, a Waldorf pedagógiához hű, de mégis módszertani szabadságából, és a csoport évről-évre megújulóösszetételéből adódik. Hagyományink, stabilitást, biztonságot nyújtanak a gyerekeknek.

Baba-mama csoportunk lehetőséget ad az óvodánk iránt érdeklődő családoknak az ismerkedésre: mind a Waldorf pedagógiával, mind az óvodával, és akár a pedagógia iránt érdeklődő többi családdal. Ezen alkalmak, ízelítőt adnak az óvoda délelőtti életéből, alkalmazkodva a kicsinyek életkorához, ritmusához.

Az óvónő és a család szoros együttműködésben munkálkodik a gyermek testi igényeinek megfelelő kielégítésén, az érzelmi biztonság kialakításán, mely az egészséges intellektuális érés előfeltétele.

II. A mi Óvodaképünk

A waldorf pedagógia a Rudolf Steiner által kidolgozott antropozófiai emberképen alapszik. Lényege az óvodás korra nézve, hogy a gyermek hét éves koráig a fizikai testét alakítja, neveli, ezért a nevelés is fizikai szinten folyik. Alapelve az óvodáskorra jellemző utánzásos tanulás, ami az óvónők mintául szolgáló tevékenysége által fejlődik. Az óvónő segíti, hogy a gyermekben működő természetes erők szabadon fejlődjenek a különböző tevékenységekben, ehhez biztosít optimális feltételeket. Az egyik ilyen feltétel a szabad játék hangsúlyossága a napirendben.

A természetes anyagokból készült eszközök, játékok előbb, mélyrehatóbb, őszintébb környezeti elemek, mint a műanyag társaik. Ezek az egyszerű játékeszközök komplex élményeket nyújtanak a gyermek érzékelésének, fantáziájának, játékának. Tapasztalatunk szerint azok a gyerekek, akik ezekkel az anyagokkal élnek, játszanak, élénkebb fantáziával bírnak, több pozitív energia szabadul fel az általuk élt tevékenységek által. Ezek mellett a sokféle minőségű anyagok mellett mi is gazdagítjuk látókörüket a mellettük végzett munkánkkal, környezettudatos magatartásunkkal. Ezek munkák a régi, manuális feldolgozásai a természet adta kincseknek, mint pl. a gyapjú, gabona, fa. Ezek a tevékenységek a fonás, kártolás, festés, szövés, gabonák kézimalmommal való őrlése, mely a kézimalmunk segítségével történik. Így a gyerekek egy átfogó, tiszta képet kapnak közvetlenül az őket körülvevő világról. Egy jól megismerhető világot próbálunk teremteni körük, amiben biztonsággal tájékozódhatnak.

Tudjuk, hogy a kisgyermek mindent utánózik, ami körülötte történik. Az utánzás ugyanolyan fontos számára, mint a lélegzetvétel. Épp ezért elkerülünk mindenfajta iskolás jellegű tanítást vagy magyarázatot. A gyermekek spontán utánzásos mintakövetésére építünk, hiszen ebből tanulnak a legtöbbit az óvodáskorban.

Óvodánk nyitott a különböző nemzetiségű, kultúrájú családok előtt. Az utánzásra épülő nevelés egyetemes megoldás a gyermekek integrációjában.

III. A mi gyermekképünk

Minden individualitás egyetlen és egyszeri. Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem én-struktúrája is. Ebben az értelemben az individuum rejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig ismeretlen. Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősségvállalás is. E felfogás szerint az emberi lét célja az egyén erőinek mind teljesebb kifejtése a világ, s a többi ember javára is.

A gyermek az isteni szellem inkarnációja, ennek tudatában élnek együtt a szülők a gyerekekkel, és ennek tudatában végzi az óvónő a nevelői munkáját. A szülők és pedagógusok életében minden gyermek egy megismételhetetlen lehetőség a fejlődésre. A gyermek együtt lélegzik a világgal, érzékeivel felfogja nemcsak a fizikai, hanem a pszichikus világot is. Átélt olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az óvodánkban a gyermekek szabad játéka hangsúlyos szerepet kap. Az elmélyült játék során a gyermek önmaga teremt egy világot maga köré, saját belső erejét használja. Ezt óvni és erősíteni akarjuk.

III. Óvodánk célja

Az óvodánk szellemiségét a Waldorf-pedagógián alapuló nevelés határozza meg.

A nevelés s majd az önnevelés célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy az ember a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen nemzetiségétől függetlenül kiválasztani a személyiségének megfelelőt.

*Így váljon **testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré.** Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, **környezetét** ne visszautasítsa, hanem **emberségesebbé tegye.***

Minden egyes gyermekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz, célja a gyermek belső világának a védelme. Szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, amelyben a gyermek megőrizheti emberi méltóságát.

Célunk jó minőségű táplálékot adni a gyermek testének, lelkének, egész személyiségének.

Csoportunk gyermekeinek szülei felismerik, hogy a modern élet szokásai nem kedvezőek a kisgyermek számára. Ezért minden család törekszik arra, hogy a lehetőségeihez képest, ezeken változtasson. Célunk, hogy a gyermeket károsan befolyásoló divatáramlatoktól megóvjuk őket a családban és az óvodában egyaránt. Célunk minél nagyobb szabad teret biztosítani nekik, a háztartást minél áttekinthetőbbé tenni számukra.

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet a gyermek fejlődésének, játékának, tanulásának bölcsője. A mi óvodánk célja minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját szolgálni.

V. Az óvodai nevelés általános feladatai

Egészséges életmód alakítása

A Waldorf-óvodapedagógia a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni munkájával; Óvodai életünk mindennapjainak ritmusában, táplálékainkban, szokásainkban folyamatosan az egészséges életmód kialakulását segítjük. Ezért, nagyon fontos a szülőkkel való együttműködés a gondozás, a prevenció, és a szükséges korrekció a testi, lelki nevelési feladatok ellátásában.

Óvodánkban kialakítandó szokások:

- Táplálkozási szokások: óvodánk az egészséges táplálkozás elveit követi. Mindennapos a nyers zöldségek, gyümölcsök fogyasztása. A gyermekek számára biológiailag tiszta, vegyszerektől mentes gazdálkodásból származó alapanyagokból állítjuk elő ételeiket.

Az étkezések során is törekszünk a csoport kohéziójának támogatásával. Körben helyezkedünk el az asztalok körül, egy egységet alkotva gyermekek, és óvónők. Állandó helyek nincsenek, mindenki folyamatosan foglalja el a számára tetsző helyet, mellyel a szociális készségek is megszólítást nyernek. Sokszor kerül kompromisszumra sor bizonyos helyekért.

Az étkezést kézfogással, az étel közös megáldásával kezdjük.

- Higiénés szokások: étkezések előtti, wc használat utáni kézmosások szokásának kialakítása, környezetünk tisztaságának megóvása, a szabad játék során esett szennyeződések eltávolításának szokása, játék utáni rend és tisztaság szokásának kialakítása
- Esztétikai szokások: ennek alakításához nyújt segítséget az óvoda berendezése, tisztasága és gondozása, az óvoda díszítése, és a napi művészeti tevékenységek alkalmai
- A pihenés-alvás szokásai
- Öltözködés: az egészséges életmód egyik alappillére az öltözködési szokások helyes kialakítása. Ebben figyelembe vesszük a család szokásait,

mellyel összhangban alakítjuk az óvodai öltözködés szokásait. Az öltözködési szokások része az időjárásnak megfelelő, illetve a tevékenységnek megfelelő öltözet kialakítása, az öltözködési sorrend elsajátítása, melyben fontos szerepet kapnak a csoport nagy gyermekei, akik a szokások továbbításának kulcsszereplői.

- **Testedzés, testmozgás:** a gyermekek számára elengedhetetlen a mozgás, a mozgásos játék. Óvodai életünk fő tevékenysége a szabadjáték, mely a gyerekek számára szabad mozgást is jelent. A gyermekek a szabad mozgás során alakítják saját, biztonságos mozgásukat, folyamatosan fejlesztve önmagukban az egyensúly és a finommozgás képességét, a kezdeti nagymozgásokból kiindulva.

A napi kétszeri szabad játék (állandó napi ritmusban követve egymást) biztosítja a gyermekek délelőtti mozgásigényét, mely az egészséges fejlődés alapja, a gyermek egyik alapszükséglete.

Az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása

A Waldorf-óvodapedagógia az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében. Ezt az érzelmi biztonságot az óvodának is meg kell adnia, mely az anyát követve egyfajta szociális anyaöl szeretne lenni a kisgyerek számára.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei (a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás) nemcsak a gyermek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét. (E szokásos teendők körül kis rítusok is kialakulhatnak.) Ezt az anyai gondoskodást az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének (a gyerekekkel való kapcsolatának) meghatározó része. Közben folyamatosan tájékozódhat a gyermek állapotáról, testi és lelki közérzetéről.

Az óvónő elvárások helyett érzelmi biztonságot nyújt. Törekszik megérteni a gyermek világát és tisztelt alakuló világképét. Segíti az önkifejező, önértékesítő gyermeki törekvéseket, figyelembe véve egymás elfogadását, és tiszteletben tartását.

Az óvodai csoport ún. vegyes életkorú csoport. Így nem törik meg a család természetes közege (testvérek), továbbá a nagyobb gyerekek áthagyományozzák a csoport szokásait az utánuk következő kisebb gyermekekre.

Az egyre önállóbb gyermek egyre több belső és külső aktivitást mutat, így maga is követendő mintává válhat a többi gyermek számára és (az óvónő mintáját követve) ő is felajánlja segítségét a kicsiknek.

A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli. Ebben a befogadó, valódi közösségben mindenkinek van szerepe, mindenkire szükség van.

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat az óvodában.

Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli.

*A mesemondás fejleszti a gyerek **érzelmi, értelmi és anyanyelvi** képességeit egyaránt. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a **szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását** - mint például az eredeti népmesék szókincse s képei - és felidézi a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak **sejtik** a szavak jelentését, - de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős - és majd idővel tisztul az értés.*

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő

***nem javítja ki** feltétlenül állításaikat a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.*

X. Az óvodai élet megszervezésének elvei (működési feltételei)

1.A személyi feltételek

Az óvodavezető rendelkezik felsőfokú óvodapedagógusi végzettséggel, óvodavezetői szakvizsgával, és a waldorf óvopedagógus képzettséggel.

Az óvodában dolgozó pedagógusok szerepe kulcsfontosságú az óvodai nevelésben. Személyiségük, támogató, elfogadó attitűdjük példa értékű. Rendelkeznek felsőfokú óvodapedagógusi képzettséggel, és lehetőleg a Waldorf óvodapedagógusi képzettséggel is. Az óvónő amennyiben nem rendelkezik az utóbb említett képesítéssel, folyamatosan szerzi meg.

Az óvónők munkáját segítik a szülők különböző mandátumos munkacsoportjai, rendszeres együttműködés folyik az óvoda euritmistájával, és a pedagógiai munkát segítő külső szakemberekkel.

A csoport folyamatos működésének feltételei

A nevelő munkáért a csoportvezető óvónő felelős. A szülők a munka eredményességét **együttműködésükkel** és támogatásukkal segítik. Az évkör ünnepeit közösen készítik elő. A szülők részt vesznek a csoportszoba berendezésében, a játékkészítésben, a tárgyi feltételek gazdagításában.

A csoport életéhez szükséges berendezések, felszerelések, speciális anyagok beszerzéséről a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg erejéig a csoportvezető óvónő gondoskodik, a szülők mandátumos, beszerzésért felelős munkacsoportja segítségével.

2.A tárgyi feltételek

Az óvodánk teljes egészében és minden részletében az óvodáskorú gyerekek sajátos életformáját, egészséges fejlődését szolgálja.

Fontosnak tartjuk a tudatos választást a tárgyi feltételek területén.

Feltételek:

Az épület otthonos, barátságos. A csoportszoba világos, tágas. A különböző játék sarkok szépen kialakíthatóak. Az ebédlő, konyha és csoportszoba egy légtérben vannak, melyben a gyerekek szabadon mozoghatnak. Az öltöző tágas, világos, jól áttekinthető. Az óvoda belső tartománya lehetővé teszi a nagy létszámú közös ünnepek lebonyolítását is.

Az udvar és a kert elég nagy ahhoz, hogy szülőkkel együtt is elfér a csoport. A virágágyások és a konyhakert mellett füge, hárs és diófák vannak, jázmin- és mogoróbokrok, virágok. A kertben lehetőség nyílik a természetes mozgások gyakorlására (elbújni, mászni, futni, házikót építeni). A kinti játékokat, köteleket, gólyalábakat és szerszámokat külön kuckóban tároljuk.

A csoportegység térbeli felosztása

- * konyhai rész tűzhellyel, hűtőszekrénnel és mosogatóval
- * satupad szerszámokkal, hely a barkácsoláshoz
- * sarok, ahol a kézimunkák kellékei vannak
- * az évszakasztal körül szabad hely, ahol az egész csoport összejöhet mesélésre, ünneplésre
- * megfelelő nagyságú hely a körtáncnak, mozgásos játéknak
- * játszósarok (babaház, bolt, babakonyha)
- * galéria, fent báránybőrökkel borított barátságos tér
- * fürdőszoba
- * öltöző

A berendezés:

A **bútorok** masszív fából készült asztalok, székek, polcok, szekrények, paravánok a játéksarkok leválasztására.

A **textíliák:** az óvodánkban használt textíliák mind természetes anyagokból készültek: gyapjú, len, vászon, pamut, selyem.

A **naponta használandó alapanyagok** a gyerek számára jól láthatóak Hangszerek és más hasonlóan értékes holmik letakarva, szekrényben esetleg falon felakasztva.

A **játékszerek, játékeszközök** természetes anyagokból vannak, amit lehet sajátkezűleg készíteni el:

- * állandóan vagy ideiglenesen felépíthető házacska és berendezései
- * többféle méretű és színű kendők, leplek, kötelek, zsinórok
- * tarisznyák, kis táskák
- * fából készített játékok, hajók, autók, figurák, állatok; gyökerek, ágak, rönkök, varrott babák, bábuk
- * kötött állatok, bot nyelű lovagolható paripák, lókantárok
- * fejdíszek, koronák, palástok
- * kosárnyi kagyló, fenyőtoboz, kövek, kavicsok, magok, gyökerek, fakérgek
- * nagy, puha báránybőrök, színes rongyszőnyegek.
- * könyvespolcon igényes gyerekkönyvek

Az óvodai élet megszervezése

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyermek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyermek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A Waldorf-óvoda tudatosan él a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával. A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést.

1. Az ünnepek ritmusa

A spontán kialakult és tudatosan kialakított hagyományok rendszere megőrzi és továbbviszi a közösség kulturális értékeit.

A hagyományok meghatározzák az intézmény egyéni arculatát. Hagyományok maguk az ünnepek is.

A hétköznapi élet hagyományai (például napirend) mellett fontosak a jeles napokhoz kapcsolódó hagyományok is. Az évszakok változásaihoz, az emberi élet sorsfordulóihoz és a keresztény ünnepkörhöz kapcsolódó szokások tartoznak e körbe.

Havonta egy illetve két ünnep tartalmával találkoznak a gyerekek:

- * *A gyerekek születésnapja*
- * *Aratás - betakarítás - hálaadás*
- * *Szent Mihály időszaka*
- * *Szent Márton időszaka*
- * *Advent - Szent Miklós*

- * *Vízkereszt - Három király időszaka*
- * *Farsang*
- * *A tavasz kezdő napja*
- * *Húsvét*
- * *Mennybemenetel*
- * *Pünkösöd*
- * *Szent János időszak - a nyár ünnepe.*

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában - tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban - éli ritmusát. Mindez a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorf-pedagógia felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belégzés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

- A tavasz és a nyár: kitágulás - kilélegzés, a megnyilvánulás és keletkező élet évszaka. A Föld ereje megmutatkozik: a rügyfakadás, növekedés, virágzás időszakát éljük.

- Az ős - tél ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.

A Waldorf-óvodában ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élményt élhet meg a gyerek, sokkal többet a „közös emberit”.

Az ünnepek megformálását, bizonyos tradíciók segítik, melyek részben ősi, népi hagyományokhoz kapcsolódó „természetvallásos” megértésből, részben - a mi kultúránkban - keresztény szokásokból, részben pedig átélhető „kép”-ekből állnak.

Mivel a gyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat **érzékkel felfogható, átélhető formába** önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időt álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkor jelen idejűségét maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

Az ünnepvárás során figyelembe kell venni a gyerekek életkori sajátosságait, és az óvoda környezeti adottságait. Az ünnepek szervezésében részt vesznek az óvoda dolgozói, adott esetben a szülők is. A feladatokat a Óvónői Kollégium koordinálja, munkáját a kijelölt felelősök segítik.

2.A hét ritmusa

A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyon tudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni: a rajzolás, festés, sütés, gyapjúkép készítés és a viaszozás is tükrözi az adott időszakot, és egyben alapanyagul is szolgál az ünneplés eszközeihez.

Hétfő: gyapjúkép-készítés, étele a rizs

Kedd: méhviasz-gyurmázás, étele az árpa

Szerda: rajzolás méhviaszkrétával étele a köles

Csütörtök: kenyérsütés, eurytmia, étele a rozs

Péntek: akvarell festés, étele a zab

A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyon tudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni: a rajzolás, festés, sütés, gyapjúkép készítés és a viaszozás is tükrözi az adott időszakot, és egyben alapanyagul is szolgál az ünneplés eszközeihez.

3.A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is.

A Waldorf-pedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik. Így lesz képes a gyerek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailag is. Ezek a folyamatok ugyanis jelentős mértékben függenek a lelki feltételektől:

Ha túl sok az élmény, és túl kevés a szabad játék, amiben fel tudná dolgozni az élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyerek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen és fáradtan ébred fel.

A napirend kiépítése az óvónő feladata s ebben is természetesen nagy mértékben tekintetbe veszi a helyi igényeket, lehetőségeket és szokásokat. Fontos szempontok a következők:

- * Olyan rendszer alakuljon ki, hogy **minden gyerek v é g i g részt vehessen a csoport életében** (az óvodai napnak közös kezdése és befejezése van). Az ettől eltérő, esetleg már a nyitást megelőző vagy a zárást követő ott tartózkodások mindig egyénileg megoldandó gyermekmegőrzési helyzetek legyenek.*
- * Egymás után következzenek inkább rövidebb időtartamú, az óvónő által „vezetett helyzetek”, és hosszabb „szabadon választott tevékenységek” (játék), felfrissítő váltakozásban.*
- * A különböző tevékenységek jellegét tekintve maradjon minden nap azonos felépítésű, de a tartalma a heti, havi ritmusokban változatosan térjen vissza. Természetesen legyen helye a kivételeknek és kivételes alkalmaknak.*
- * Vegyük figyelembe a délelőtti és a délutáni közötti minőségi különbséget.*

Napi ritmusunk:

7.50.- Az óvónők tevékenykedve várják a gyerekeket.

8.00.- 10.00. Szabad játék ideje.

A gyerekek 8.20-ig megérkeznek és közös köszöntéssel kezdik a napot, majd szabadon játszhatnak. 9 óráig fogyasztható a reggeli, mely terített asztalon várja a gyerekeket.

Az óvónők elkészítik a tízórait (gyümölcs) és előkészítik a művészeti tevékenységeket, amibe a gyerekek szabadon bekapcsolódnak.

9.45.- 10.00. Rendrakás, az óvónők és a gyerekek kis dalocska kíséretében helyre teszik a játékokat.

10.00.-10.15. Reggeli kör: Az évszakasztalnál körben, szőnyegen ülve gyülekeznek a gyerekek; Számbavesszük a hiányzókat, megbeszéljük ki miért nincs velünk. Ujj-játék, gyertyagyújtás. Ima

10.15.-10.30. Ritmikus játék: Az óvodásokhoz szabott történetbe ágyazott verses, dalos, ritmikus mozgás. Tízórai gyümölcs körbe kínálása.

10.30.-10.40. Kézmosás, mosdóhasználat

10.45.-12.00. Szabad játék, munka a kertben vagy séta.

12.00.-12.10. Öltözködés, mosdóhasználat, kézmosás

12.10.-12.30. Mese

12.30.-13.00. Ebéd

13.00.-13.15. Fogmosás, mosdóhasználat

13.15.-13.30. Öltözködés, lefekvés, Mese

13.30.-15.00. Alvás, pihenés

15.00.-15.15. Ébredés, fésülködés, elpakolás, mosdóhasználat

15.15.-15.30. Uzsonna

15.30.- Mosdóhasználat, öltözködés, udvari játék, míg a szülők megérkeznek.

A Waldorf-óvoda igyekszik a szülőket arról tájékoztatni, hogy a gyerek érdeke megkívánná, hogy délben hazamehessen, mert maga a csoportban tartózkodás is fárasztó számára. Az volna a kedvező, ha a gyerekek az ebédet már otthon ehetnék meg s a délutáni alvás után egy sokkal nagyobb és megnyugtatóbb személyes térben játszva és merengve dolgozhatnák fel a délelőtti élményeiket.

”Természetesen ahol erre szociális okokból nincs lehetőség, ott a családdal közös mérlegelés és döntés után a Waldorf-óvoda magára vállalja, a gyerek érdekében a délutáni elhelyezést, szükség esetén más megoldások keresését.”

4. Nyitvatartás, szünidők

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a **pihenők és a szünetek**, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Ezért ajánljuk, hogy negyed évenként szüksége van a gyerekeknek egy kis pihenőre, amikor az óvodában szerzett tapasztalataikat beleviszik saját életükbe és feldolgozzák azt.

A kifáradás hosszabb idő után többek között irreverzibilis dekoncentráló dási folyamatokat is elindíthat.

VIII. Az óvoda kapcsolatai

1. A szülőkkal való kapcsolattartás rendszere:

Kapcsolattartás formája	Célja	Módszere	Rendje
Jelentkezés-beiratkozás	Kölcsönös ismerkedés . Melyek az előzetes várakozásaik, mit várnak az óvodától. Miért választották a	Egyéni beszélgetés, az óvoda megtekintése	Április eleje

Kapcsolattartás formája	Célja	Módszere	Rendje
	mi intézményünket?		
Baba-mama csoport	Ismerkedés az óvodával, pedagógiával, az óvónőkkel.	Rövidített óvodai program: szabadjáték, közös uzsonna, mese	Hetente egy délután, 16-18 óráig
Családlátogatás	A család nevelési stílusának, a gyermek életkörülményeinek megismerése. Szülő és pedagógus közti bizalmi kapcsolat erősítése.	Játék és beszélgetés a gyermekkel, beszélgetés a szülőkkel.	Jelentkezés után, legkésőbb április végéig. Szükség esetén bármikor, előre egyeztetett időpontban
Szülői Estek	HOP megismertetése, ünnepeink tartalmának felelvenítése, az óvodai élettel kapcsolatos információk megbeszélése. A gyermekcsoport életének, tevékenységeinek bemutatása. Beszoktatás jellemzői. Pedagógiai előadások a nevelés egy-egy területének bemutatásával. Jellemző nevelési problémák megbeszélése. Az iskolaérettség jellemzői. Iskolatanítók meghívása beiratkozás előtt.	Visszatekintés, előadások, helyzetelemzések tájékoztatások, beszélgetések, közös tevékenységek	Minden hónapban
Fogadóórák-pedagógiai	A gyermek egyéni fejlődésének,	Egyéni beszélgetések a	Két hetente két családra jut

Kapcsolattartás formája	Célja	Módszere	Rendje
beszélgetések	állapotának, egyéni módszereknek és a problémáinak megbeszélése.	szülőkkel	lehetőség, a faliújságon lehet felíratkozni az időpontokra. Évente minden kisgyereknek legalább 1x
Közös ünnepek	Közös élmények, az óvoda és család közötti kapcsolat mélyítése.	Szervezés, lebonyolítás a szülők bevonásával.	Márton-napi lámpásünnep, Advent, Adventi-spirál, Nyárünnep
Szülői mandátumos feladatrendszer működése	Szülői feladatok koordinálása, szülők érdekképviselése, közös munkák tervezése, szervezése	Felelősökkel való megbeszélések, koordináció	Évente legalább 2x
Kirándulások	Az óvodaiközösség kapcsolatának mélyítése, ápolás	Szervezés, megbeszélés, lebonyolítás	Alkalomszerűen
Kézimunka délutánok	Készülődés az adventi vásárra, játékkészítés az óvodának, ajándékkészítés	Megbeszélés, ötletelés, szervezés	Alkalomszerűen
Kertrendezés	Az óvodaiudvar, kert szépítése, rendezése	Megbeszélés, ötletelés, szervezés	Évente legalább 2x
Gyümölcszedés	A közösen eltett lekvárhoz szükséges gyümölcs biztosítása, az éves tízórai almánk megszedése	Szervezés	Alma, eper érésekor

2. Partnerlista a pedagógiai munkát érintők köréből:

Közvetlen partnerek:

- Fejlesztő pedagógus-extraleissan
- Euritmista

- Waldorf óvónők csoportja
- a régió Waldorf óvodáinak óvónői
- Waldorf általános iskolák
- Gyermekorvos-védőnő

Közvetett partnerek

- Nevelési Tanácsadó
- Pedagógiai Szakszolgálat
- Családsegítő Központ
- Tanulási képességeket vizsgáló bizottság
- Waldorf Szövetség

IX.. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

1. Munka jellegű tevékenységek

A csoport életének és életterének teljes **háztartása** az óvodai időben valósul meg az óvónők és a gyerekek közös és szabad munkája révén. A gyermek munka jellegű tevékenysége önként, azaz örömmel, és szívesen végzett játékos tevékenység. Ehhez fontos, és szükséges a jó szervezés, a pontos előkészítés, hogy nyugodt körülmények között valósulhasson meg. Minden a csoport életéhez szükséges munkát az óvónő végez a gyerekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvónő semmit sem csinál, még gondolatban sem, amit a gyerekek nem utánozhatnak szabad játékuk során. Tudatában

van, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerekek szabad játékát. Az óvodánkban végzett háztartási és kerti munkák egy hagyományos háztartáshoz hasonlítanak, ahol az emberi kéz dolgozik.

Ezek a tevékenységek:

- mindennapi munkák (pl. főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, takarítás)
- heti munkák (pl. kenyérsütés, vasalás, varrás, virágöntözés, játékok javítása)
- havi, évszakonkénti munkák (pl. befőzés, gyapjú feldolgozása, selyemfestés, termésgyűjtés, az ünnepekre való előkészületek)

Ezek a tevékenységek átélése közben a gyerekek számára áttekinthető világ bontakozik ki, ami egy megfelelő alap a figyelem, összpontosítás és érdeklődés megerősítésére.

Ezeket a munkákat az óvónő végzi, a gyerekeknek lehetőségük van a folyamatok megfigyelésére, átélésére. A folyamatok egy része természetesen adódik az óvodai háztartásban, a többit az óvónő választja meg, saját belső igényei szerint, a gyerekek fejlettségi szintjétől függően.

A játékkedv 5-6 éves kor után alábbhagy, amit egyfajta krízisnek is tekinthetünk. Hagyjuk a gyermeket, hogy saját erejéből, belsőjéből tudjon „valami” megszületni. E játékkedv helyébe léphet a munka iránti érdeklődés, tettvágy. Hat éves koruk körül a gyerekek érdeklődve fordulnak a felnőtt munkák felé. Ezt az érdeklődést elégítheti ki az óvodában ez időtájt felkínált feldolgozó tevékenység, melyek „iskolamunka” néven a következő tevékenységekből állnak:

- Körmönfonás
- Körmöcskésés
- Öltögetés
- Fonás
- Szövés
- Famunkák
- Szabadrajz az évkör meséi alapján

A játék

A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyerek játékának. A játszó gyerekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja.

Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert **tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki** s ott újra szemügyre véve **tagolja**.

A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játszó gyerek örömmel és meglelgedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a **legjobb teret** a gyerek különböző játékformáihoz. **Komplex élményt** adnak, amelyre a gyerek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékot). A természet a legjobb színtér a gyermekek játékához, mert az árnyalataiban folyton változik, mégis ugyanaz, összetett, komplex élményt ad. Törekszünk arra, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található változatosságot.

A gyermeket egy olyan környezet veszi körül, ami a benne természetesen megjelenő erőket nem elfojtja, hanem segíti, hogy szabadon tudja felhasználni, fejleszteni.

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a **gyereki fantázia** minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti **szociális képességeit**.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyerek játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „**átfűtő melegből**”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacska és az ezekhez tartozó berendezések, a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogasra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábsarok bábu és babái vagy a nagy fa- és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérje és megértéssel kövesse.

Az adott helyzetben, megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például: a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad vagy túl erősen leragad a játszó egy monoton, egyoldalú játékformánál.

Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába mint szereplő, aki továbbsegít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna.

A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket - s ez így is van.

Vers, mese

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat) hanem, hogy ritmizált beszéddel és énekelve, az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek, és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő **f o l y a m a t o s, á l l a n d ó f e l a d a t a**. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban **népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat**. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékukban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek **sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia.** Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

A mesemondás fejleszti a gyerek **érzelmi, értelmi és anyanyelvi** képességeit egyaránt. A mindennapi mese bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába. Az óvodáskorú gyerekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az **eredeti népmesékben**, mert olyan **lelki-szellemi értékekről** és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő hosszabb időn keresztül, legalább egy hétig meséli szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdésre. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a **szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását** - mint például az eredeti népmesék szókincse s képei - és felidézi a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű.

A gondos mesekiválasztás mellett, fontos szempont, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudják végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a **bábozás**, amire az évkörben bármikor sor kerülhet.

A bábozások alkalmával használt bábuk általában **saját készítésűek, arcuk csak nagyjából kidolgozott**, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyermeki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indíttatást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen - a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli **szociális teljesítmény**, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő **nem javítja ki** feltétlenül állításaikat a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

Ének, zene, énekes játék

„Az óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem mellékes kis pedagógiai kérdés, hanem országépítés.” Kodály Zoltán

A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. **A jó zene a csendből indul ki**, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. **A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket.** A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni.

Az éneklés a nap szerves része. A különböző tevékenységeket derűsen, dúdolva végzi az óvónő, lehetőleg az illető tevékenységhez szorosan kapcsolódva. Így az énekszó

belevonja a gyerekeket a tevékenységbe anélkül, hogy részt venne benne. Ügyelünk, hogy az ének ne legyen a gyerekek számára zavaró, vagy túl hangos. Legyen könnyed az éneklés. „A kisgyermek számára a zene és a mozgás élménye elválaszthatatlanul összefonódik. Csak fizikai mozgás közben képesek igazán hallani és zenélni. Ennek a szoros összetartozásnak fontos teret adni az első kilenc évben, hogy aztán a külső mozgásból fokozatosan belső lelki mozgékonyság alakulhasson ki, amely a jó zenei hallás valódi alapja lesz.” (Gajdos András: Táncol a nap, táncol a hold) A dalokat egyszerű mozdulatokkal együtt énekeljük, kivéve, mikor munkaközben énekelgetünk (bár ekkor is van mozdulat). A gyermeknek nem a szöveg, hanem a „mozdulat” a fontos, hiszen a mozdulat, és a mozgás előbb van, mint a szó. Az éneklés örömét nagyon lehet látni! Fontos, hogy a mozgás, és az ének harmónikus legyen. A nap folyamán sokszor hangzik fel énekszó. A gyerekek a levegővel szívhatják magukba zenét. Gyakran a ténykedés kísérő dallamára csatlakoznak a tevékenységhez. Pl.: rendrakás, almadarabolás, liszt-szitálás, mosás...stb. A felhangzó énekek megválasztásánál figyelembe vesszük az óvodánkba járó gyermekek nemzetiségi hovatartozását. Sokszor térnek vissza dallamok a játékukban is. Az együtt ének ilyenkor spontán is kialakul.

A gyermekekkel közösen énekelt énekek választásánál törekszünk a pentaton hangrendszerű dalok kiválasztására, mely közel áll a kisgyermek világához. Fontos, hogy a gyerek **fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok**. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázik is, de tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) Óvodánkban **nem használunk** kazettát, magnót, s más **technikai eszközöket** (mesehallgatásra se ajánlja őket), mert fontosnak tartjuk, hogy a gyerek **mindig emberrel kapcsolatosan élje meg** a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A dalok az évkör, és az aktuális ünnep ívéhez kötődnek. Ebben is stabil rendet élhetnek meg a gyerekek, mely azt a természetes világrendet követi, amelyben a gyerekek még otthon vannak.

Zene-mese társakként is megjelenhetnek. Pl.: átváltozások, hangulat, varázsolás, szereplők megidézése, mendegélés...stb.

A vers is helyet kap az óvodai nevelésben, de nem cél az, hogy a gyermek minél több verset megtanuljon. Az ének, a vers a belső öröm kifejezője. A nap folyamán vannak olyan helyzetek, amikor a vers, a dal a szertartás eleme (pl. lovagoltatáskor, meseolvasás előtt, búcsúzáskor).

Rajzolás, mintázás, festés

A gyermek a rajzolásban, festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó- és formáló készségét fejleszti. Rendszeresen tapasztalhatja meg így a különböző minőségeket. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység.

Rajzolás: ez a tevékenység segíti a hétvége utáni visszaérkezést az óvodába, s a gyerekek gyakran rajzolják le hétvégi élményeiket. Méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. Mivel az óvodás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra - ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik - ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a gyerekek. Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.

Témához nem kötötten, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat külön személyes irattartójukban helyezik el. Az óvodáskor végén majd valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol a gyerekek előtt, kontúrok nélkül,

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik.

Festés: Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és, hogy mikor van a munkájának vége.

A három alapszint kapják meg a gyerekek és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi szint. Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki és kontúrtalessen. A hatás: egymásba folyó színhatárok, melyek örömmel töltik el, s különös esztétikai élménnyel ajándékozzák meg a gyermekeket.

A festés nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonnal és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A festés folyamatában az óvónő is aktívan részt vesz a saját festményén való munkájával, mellyel élő példát ad a gyermek spontán utánzásos tevékenységének. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészülésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, - majd amikor az utolsó kis csoport is befejezte a képeit, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

Mintázás:

Gyapjúkép készítés: ez a technika ötvözi a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozást, a plasztikus formálást és a kép-alkotást. Több színű kártolt gyapjúval készítünk filclapokra képet (az óvónő is együtt alkot a gyerekekkel, mindenki a saját gyapjúképén), ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető, és ugyanabból az anyagból, kifésülés után a következő alkalommal új kép készíthető.

Havonta egyszer az óvónő szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ. A kép felkerülvén a falra, időszaktól-időszakig “mesél” a gyerekeknek, fejlesztve esztétikai érzéküket, felébresztve alkotókedvüket.

Gyurmázás, plasztikus formálás: a csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. Míg a agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik , s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.

A gyerekek szabadon formálhatnak a kis viaszgömbökből, amit akarnak: kialakíthatnak egész kis játék-világokat is a viaszból állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat az erre a célra kialakított helyre teszik, vagy pl.: karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékba hazaviszik.

Az udvaron - főleg a meleg időszakban - a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”. Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hó és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

Télen hóvár építésre, hóember készítésre és hóval való mindenféle játékra kerül sor a kinti szabad játékban.

A sütés mint formálási tevékenység: a hetenkénti kenyér vagy cipósütés alkalmat ad tésztával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk.

Nagyon fontos, hogy az óvónő körültekintően készítse elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a gyermekekkel végzett közös munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdeni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet és az óvónő a gyerek kezébe adja a tésztát...

Mozgás:

Az óvodáskorú gyerekeknek a természetes mozgás a benti és kinti játék kapcsán és a napi „szép mozgás” elegendő a Waldorf-óvodapedagógia szerint.

Ritmikus játék: A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével. Ez az együtt mozgás többek közt a szociális érési folyamatot is segíti, mivel nélkülözhetetlen a társakra való odafigyelés.

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek **bizalommal követi az óvónő mozdulatát** anélkül, hogy előre tudná milyen célból végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezeti az óvónő a gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem

inkább **fürtformában** csoportosulnak az óvónő köré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játsza el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhoz kapcsolódva.

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

Az óvónő mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az ősmozgások, az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is, ugyanúgy mint a körtáncok, de mindent át kell hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy szokásrenden alapuló felépítettsége. Semmi sem történik öncélúan, minden része kell hogy legyen az egésznek, hogy mondanivalójával, tartamával azt szolgálja.

Euritmia:

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható mint látható beszéd, látható zene.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”. Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék **szép harmonizált mozgást hívnak elő** a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánozva hozzák létre.

Természetes játékos mozgások:

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő **természetes játékos mozgásokra**: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt. Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is, és ezt a célt szolgálják

az udvari játékszerek közül az elefánttalpak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segítik a térben való tájékozódás, a helyzetfelismerés, a döntést, és az alkalmazkodó-képesség, valamint a személyiség akaratú tényezőinek alakulását.

Ahol megfelelőek a körülmények, ott alkalom nyílik az udvari játék idejében, néha azon túl is az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra. A séta, a hegymászás, fáramászás, stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

A külsővilág tevékeny megismerése:

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyerekek fejlődésének, játékának és tanulásának.

A Waldorf-óvoda minden apró mozzanatával a kisgyerekek életformáját szolgálja. Igyekszik jó minőségű táplálékot adni a gyerekek testének, lelkének, egész személyiségének.

A Waldorf-óvoda áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyerekek körül. *A gyerekek látják a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz (kenyér a búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés.*

A Waldorf-óvoda az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyermek számára.

A Waldorf-nevelés a gyerekek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségekben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek” van szerepe, „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

A csoportvezető óvónő megteremti azokat a **valós helyzeteket**, amelyekben a gyerekek saját igényeik szerint feltalálják magukat. Ha kívülről nem zavarják a gyerekek önbizalmát, egyre növekvő önállósággal maga jelzi fejlődését: egyre több belső és külső aktivitást mutat, egyre jobban ő is követendő mintává válhat a többi gyerek számára. Mindez

csírája egy későbbi, kreatív, az életben természetesen eligazodó személyiség kialakulásának.

Nagyon fontos, hogy a gyerekek elég ideje legyen arra, hogy a **saját tempója szerint tudja felfedezni a világot**, feldolgozni tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget **mindegyik érzékszerv területén**. A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy **biztosítsa az inger gazdag fizikális, pszichés környezetet** és, hogy **ne „csapják be”** érzékleteiben:

- ezért javasolt a természetes anyagok használata, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz, stb.)

- mindezen felül: a nevelőnek **megfelelő belső tartalmakkal** - érzelmekkel és gondolatokkal - kell a gyerekek közé lépnie.

A nevelés s majd az önnevelés végső célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy az ember a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen kiválasztani a személyiségének megfelelőt.

Így váljon testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét ne visszautasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

A kisgyerek tehát elsősorban utánzással tanul és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmeit és magyarázatait.

Utánzás – mint a kisgyermek tanulásának legfőbb formája:

Az óvodai napot átszövi a napszakokhoz, évszakokhoz, ünnepekhez igazodó természetes munkálkodás. A gyermekek az értelmes és áttekinthető tevékenységeket átélhetik és utánózhadják.

Az óvoda megkísérli az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyerekek számára. A kisgyerekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás.

A kisgyerek nem tudja nem utánózni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben a kisgyerek „kiszolgáltatott” érzékelő és „kiszolgáltatott utánzó” - testi és lelki értelemben egyaránt.

Az utánzásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánozza, hanem - mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll - **lelki folyamatokat is**. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit. A lelki képességek sora **a gondolkodást, az érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt** illetően **ellenkező irányulást** mutat a felnőtt és az óvodás viselkedésében.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyerek csak a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket.

A kisgyerek tehát elsősorban **utánzással tanul** és ehhez megfelelő **követendő mintákat** kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy **ő maga fogalmazhassa meg az** így módon megszerzett tapasztalatainak értelmét és magyarázatait.

Az utánzásos tanulásnak és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de **könnyen elterelhető figyelem helyébe** a sokkal kisebb hatékonyságú,

de a tárgynál már megtartható **szándékos figyelem lép**, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

X. A sajátos nevelési igényű gyerekekről

A sajátos nevelési igényű gyermek is teljes értékű ember.

Joga, hogy megfelelő, elfogadó, ugyanakkor fejlesztő hatású környezetben éljen, fejlődjön. A gyerekek őszintén elfogadják, tolerálják a sajátos bánásmódot igénylő társaikat, a gyengébbekhez való közeledés és segítőkészség természetes számukra. Olyan pedagógiai környezetet kell kialakítani az óvodának, ahol **a másság felé fordulás mindenkinek természetessé** válik. A sajátos nevelésű gyerekekre vonatkozó speciális nevelési elveket és a gyakorlatot az adott helyzettel szembesülve tudjuk megoldani, illetve kidolgozni, megbízott fejlesztő, illetve a sajátos nevelési igénynek megfelelő szakirányultságú gyógypedagógussal.

Óvodánk nyitott ezek felé a családok felé és szeretettel várjuk őket közösségünkbe, azzal a feltétellel, hogy a gyermek személyes fejlesztését a család külső szakember bevonásával biztosítja az óvodán kívül. Az óvodai felvétel során figyelembe vételre kerül a csoport összetétele.

XI. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A kisgyerek nem szóból tanul, hanem szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből. Ezért törekszünk a verbális irányítást mellőzni, ehelyett utánozható felnőttek veszik őket körül. Szülői tapasztalat, hogy minden játéknál jobban élvezi a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát.

Nagyon fontos, hogy a gyereknek legyen elég ideje arra, hogy a saját tempója szerint fedezze fel a világot, ugyanakkor a fontos, hogy az őt körülvevő felnőttek ingergazdag fizikális és pszichés környezetet biztosítsanak számára, és hogy ne csapják be érzékeiben. Ezt szem előtt tartva az óvónő nagyon tudatosan átgondolva, csak természetes anyagokból készült, egyszerű játékokat használ, teljes mértékben mellőzve a műanyag játékokat. A nem időben történő fejlesztés erőszakos beavatkozás a szellemi fejlődésbe. Ezt mindenekelőtt kerülni szeretnénk.

A kisgyerekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás. Ebben az életkorban a testi és a lelki fejlődés nagyon közel áll egymáshoz. A gyermek utánoz és a cselekvésen keresztül kötődik érzelmileg a tapasztalatokhoz.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző feldolgozó folyamatok átélésére is. Például: Gyapjút mosnak, majd szárítanak a szabad ég alatt, ezután behozzák a tiszta gyapjút, majd elkezdődik a megmunkálása: kártolás és fonás, amit az óvónő egy rokkán végezhet, miközben énekel vagy mesél az őt körülvevő gyerekeknek.

A fonás jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „kőrmöcskén” hosszú köteleket kötnek belőle.

Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékuhoz, például lókantár is lehet belőle.

Meleg időben sor kerülhet a gyapjú színezésére is, nemezelésére is, labdákat is így lehet készíteni. A színezett és nyers színű gyapjút később képkészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják.

A gyerekek számára így különös hangsúlyt kap a **kézművesség**, mint elemi játékkészítési lehetőség.

A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvónő egy nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szőnek.

A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (kőrmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvónő itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek jelenlétében. Nem csak a gyapjú és a különböző textilek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, bababútorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, a satupadnál.

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészport, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „főzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

Honnan van a mindennapi kenyérünk ?

Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját érzéki tapasztalata, s nemegyszer saját - az óvónőt utánzó - tevékenysége adja meg.

XII. Az óvónő attitűdje és egyéb feladatai

Az óvónő a gyermek megnyilatkozásaiból következtet a gyermek lelki szükségleteire. Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélet és előítélet mentes, személyválogatás nélküli.

Az óvónő nehézségeket leküzdő, szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, amelyben a gyermek megőrizheti emberi méltóságát.

Óvja a gyermek fejlődő belső világát. Ott ajánl segítséget, ahol a gyermek éppen tart, és megvárja, míg önállóan megtalálja a következő lépést.

Az óvónő feladata a gyermek természetében rejlő lehetőségek felismerése és az ehhez való alkalmazkodás, hogy a gyermek szabadon, ezáltal a teljesség lehetőségét kihasználva fejlődhessen.

A cselekvést, az érzés és a gondolkodás fejlődésében figyelmes, tapintatos vezetéssel segíti az óvónő. Nem engedi a túlterhelést, védi a gyermek saját érésének és kibontakozásának tempóját. Lehetőséget nyújt arra, hogy a gyermek megtalálja saját útját és azon egyre önállóbban járjon.

Az óvónő követendő mintát nyújt a mindennapokban a maga tevékenységeivel, érzelmeivel, gondolataival.

Az óvónő saját személyiségét állandóan fejleszti, ezáltal eleven példával szolgál a fejlődésben lévő gyermekek számára.

Az óvónő elvárások helyett érzelmi biztonságot nyújt. Törekszik megérteni a gyermek világát és tiszteli alakuló világképét.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei (a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás) nemcsak a gyermek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét. (E szokásos teendők körül kis rítusok is kialakulhatnak.) Ezt az anyai gondoskodást az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének (a gyerekekkel való kapcsolatának) meghatározó része. Közben folyamatosan tájékozódhat a gyermek állapotáról, testi és lelki közérzetéről.

A Waldorf-pedagógia a gyermek individuális fejlődését differenciált módon segíti. Az óvónő kivárja azt az időpontot, míg a gyermek maga kezd cselekedni.

Minden gyermek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Ám az óvónőből magatartásából mindegyikük biztatást érezhet arra, hogy mindenre van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

Az óvónő feladatai:

1. A csoportegység benti és kinti berendezéseinek és tárgyainak kiválasztása.
2. Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, a szokásrendszer kiépítése.
3. A csoport egészséges életmódjának kidolgozása és betartása.
4. A különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése.
5. Az óvodai csoport összeállítása (pedagógiai szempontok szerint).
6. Minden gyerek egyéni fejlődésének megfigyelése és segítése.
7. A szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása és ápolása, problémák esetén közös megbeszélés és útkeresés.
8. Együttműködés a többi óvónővel. Gyakorlatvezetés vállalása a továbbképzésen lévő óvónők számára.
9. Aktív részvétel a pedagógiai vezetésben, és a kollégákkal való konferenciákon.
10. Együttműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel.
11. Folyamatos önképzés, továbbképzéseken való részvétel, bekapcsolódás a Waldorf-óvodák regionális, országos és nemzetközi együttműködésébe.

1.Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés

A gyermekmegbeszélés keretén belül a szomatikus orvosi szempontoktól kezdve, a lelki és szellemi állapotrajzon át az alkat és temperamentumbeli beágyazódottságig, a családi helyzetig mindaz szóba kerül, ami egy gyerek szempontjából további fejlődését illetően lényeges lehet. Amikor a konferenciai eset-megbeszélésen a pedagógus bemutatja a gyereket, általában érezhetővé válik a testi és lelki állapotrajz részletező finomságában

és plasztikus kivitelezésében, hogy itt többszörösen feldolgozott, elmélyült ismeretről van szó. Kiemelten fontosnak tartjuk odafigyelni a gyermek szocializációjának alakulására.

Az óvónők közössége, amely egyben az óvoda pedagógiai vezetése, közösen érez és visel felelősséget az óvoda minden gyereke iránt. Ezért mindig közösen döntenek egy-egy gyerek óvodai felvételéről, ezért folytatnak közös gyermekmegbeszéléseket és közösen keresnek utakat és megoldásokat a gyerekek javára.

Az óvodába való felvétel egy családlátogatás keretében zajlik, amikor az óvónők kérdéseiken keresztül részletes leírást kapnak a gyermekről a terhesség időszakától kezdve. Megismerheti a gyermek szokásait, félelmeit, örömeit. A gyermek mozgása, játéka, rajza mind jelzés értékű az óvónő számára. Az óvónő egy élő belső képet alakít ki a gyerekről, amelyik folyamatosan változik és sohase lesz kész. A gyereket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a fejlődésben. Ebből a célból az óvónők maguk elé idézik - lehetőleg minden nap - az esti órákban, elalvás előtt csoportjuk gyerekeit, s ez a mindennapos praxisban igen hasznos gyakorlatnak bizonyul.

Ha alszanak rá egyet, a következő napon előálló helyzetekben feltehetőleg nagyobb intuíciós, improvizatív erővel találhatnak majd gesztust, szót vagy cselekvést segítségül.

A gyerek mindennapi öltözködésétől, táplálkozási és alvási szokásain át, játékáig úgyszólván minden testi, lelki mozzanat szóba kerül az óvónők és a szülők rendszeres beszélgetéseiben.

2.A konferencia

Az óvónők heti rendszerességgel tartanak megbeszéléseket, melynek célja a pedagógiai erőforrások megnyitása. A konferencia része :

- technikai kérdések megbeszélése
- az aktuális ünnepkör előkészítése, az ünnep tartalmának felelevenítése
- lehetőség szerint egy közös művészeti tevékenység
- gyermekmegbeszélés

3.Kapcsolattartás a szülőkkel

A szülők intenzíven részt vesznek az óvoda fenntartásának mindennapi tevékenységében, mind gyakorlati, mind anyagi értelemben.

A Waldorf-óvoda szociális szervezeti forma, ahol a gyerekekért történik minden, és a felnőttek **együttműködnek** azért a célért, hogy eredményesen és zavartalanul folyhasson a pedagógiai munka. Ezt a közös munkát segíti az óvónők által kéthetente tartott fogadóóra, és a havonkénti szülői est, aminek egyik részében a felmerülő aktuális technikai problémák megbeszélése történik, másik részében az óvónők által javasolt pedagógiai témákat járják körül.

Az óvodai felvételnél alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf pedagógiát és az intézmény működését legalább olyan mélységig, hogy világos képük legyen arról, milyen közegbe, környezetbe hozzák, adják gyerekeiket. Ehhez cikkek, előadások és nyitott szülői estek is hozzásegítik őket. A jelentkező gyerekek szülei a felvételt megelőző évben részt vehetnek előkészítő szülői esten, a gyerekekkel közös baba-mama csoporton (ahol a leendő óvodás ismerkedik a környezettel és az óvónénikkel), közös munkadélutánon, pedagógiai beszélgetéseken.

A szülők és az óvoda pedagógusai kölcsönösen egy bizonyos fajta **együttműködést** kell, hogy felajánljanak egymásnak és elfogadjanak egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyerekekre irányul és a gyerek javát keresi.

4. Tervezés és visszatekintés

Az óvónők következetesen megtervezik a munkájukat. Ez az alapja az óvodai élet zavartalan folyásának. Tervek készülnek a nevelési év ritmusáról, ezen belül a hét minden napját a legapróbb mozzanatig előkészítik, végiggondolják.

Az óvónők rendszeres visszatekintést végeznek, eldöntik, megbeszélik, hogy a kitűzött célok hogyan, milyen mértékben valósultak meg. A visszatekintés is vonatkozik napra, hétre, időszakra, de felöleli az egyes gyerekek fejlődését. Az óvónők saját naplót vezetnek a tapasztalatokról, problémás helyzetekről. Így követik folyamatosan a gyerekek problémáit, nehézségeit és fejlődési szintjét.

XIII. Gyermek és ifjúságvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység

Óvodánkban az általános gyermekvédelem alapelv. Gyermekvédelmi tevékenységünket a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról és ennek 2003. évi LXI. módosítása és a végrehajtásához kapcsolódó jogszabályok határozzák meg:

- Minden gyermeket érintő döntésben „a gyerek mindenek felett álló érdekeit” kell figyelembe venni, azt más érdekek nem előzhetik meg.
- A gyermekek jogait minden megkülönböztetés nélkül biztosítani kell: fajra, nemre, vallásra, származásra, egyéb.
- Személyes adatokat kezelni csak meghatározott célból és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, ezt megelőzően erről a szülőket tájékoztatni kell.
- A gyerekeket hátrányos megkülönböztetés nem érheti. A gyerekeknek joga van , hogy a nevelési intézményben biztonságban és egészséges környezetben nevelődjön.
- A gyerekeket védeni kell fizikai, lelki erőszakkal szemben.
- Sajátos nevelést igénylő gyerekkel való kiemelt foglalkozás minden óvónő kötelessége.

Célunk: A prevenció, a gyermekek hátrányos helyzetének csökkentése, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, illetve szükség szerint segítségnyújtás, valamint együttműködés a különböző intézményekkel és szakemberekkel.

A gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatokat az Óvónői Kollégium látja el. Így:

- felderíti a gyermekek fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására.
- Szükség esetén a gyermek érdekében intézkedést kezdeményez. A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását a gyermekjóléti szolgálat segíti.

- A hátrányos vagy veszélyeztetett helyzet **felfedezése** .
- Az ebbe a körbe tartozó gyermekek személyiségéhez illeszkedő **differenciált és egyéni fejlesztésre**.
- Az óvodavezető feladata **felvenni a kapcsolatot** az illetékes gyermekvédelmi és családsegítő szervezetekkel.
- A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmény gyanúja esetén szükség szerint segítséget nyújt / gyámhatóságnak, gyermekvédelmi szakembernek
- Tájékoztatja a szülőket a gyermekvédelmi felelős és a családsegítő személyéről és elérhetőségéről.
- Segítségére van a szülőknek problémáik megelőzésében és megoldásában.

XIV. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában - annak sokféle fent felsorolt formájában - a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A **fizikai, testi változások** a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél:

A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A **szociális viselkedésben is** fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára.

A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másiknak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

A **alkotó tevékenységeiben** is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok-okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be.

Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

XV. Az érvényesség megjelölése

Az eredmények és célok összevetése után le kell vonni a következtetéseket, visszaigazolni a tervezés helyességét.

Az értékelés mindig az ellenőrzés tapasztalataira épül. Az értékelést követően lehetséges az esetleges változtatások bevezetése. Hogy valóban szükség van-e a változtatásokra a vezető óvónő hivatott eldönteni, aki előzőleg alaposan átbeszéli a felmerült problémákat a többi óvónővel, esetleg, a probléma természetétől függően, a szülői közösséggel.

A helyi nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- Nevelőtestületi javaslat
- Partneri igények változása
- Törvényi változás

A módosítás / döntés előkészítés szervei:

- Óvónői Kollégium
- Kerekasztal

Intézmény OM - azonosítója:	Intézményvezető: neve
------------------------------------	---

Legitimációs eljárás	
.../2013. (....) határozatszámom elfogadta: <i>nevelőtestület nevében</i> <i>alkalmazotti közösség nevében</i>	Véleménynyilvánítók: <i>szülők közössége nevében</i>
.../2013. (....) határozatszámom jóváhagyta: <i>intézményvezető aláírás</i>	Egyetértését kinyilvánító: <i>fenntartó nevében</i>
A dokumentum jellege: Nyilvános Megtalálható: http://kisember.wordpress.com/	Érvényes: A kihirdetés napjától 2013.09.01. visszavonásig
Verziószám: 1/2013.	Készült: 2/ 1 eredeti példány

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK:

Az Pedagógiai programot **készítette:** Az intézmény nevelőtestülete

Dátum:

nevelőtestület nevében aláírása

.....

szakalkalmazottak nevében aláírás

A Pedagógiai programot **elfogadta:** Az intézmény vezetője

Dátum:

Ph.

intézményvezető aláírása

A Pedagógiai programhoz **véleményét nyilvánította:**

Dátum:

szülői közösség nevében aláírás

A Pedagógiai programhoz **egyetértését kinyilvánította:**

Dátum:

fenntartó nevében aláírás